

Елин Пелин
Старият вол

Всякога, когато си спомня за детинството, за топлото домашно огнище, за родното селце, кацнало на високото право срещу слънцето, за малката рекичка, при която си играехме, в паметта ми изпъква и едрата кокалеста снага на Белчо – нашия стар вол.

Влачил оралото дълги години безропотно, с великото мълчание на волската душа, той беше вече изнемощял и остарял. Баща ми го беше отгледал от мъничко теленце и знаеше целия му живот, прекаран в труд и покорност на съдбата. Той обичаше тоя стар труженик – негов другар, не помнеше нищо лошо за него, жалеше го от сърце и макар и негоден, не иска да го продаде, нито да го мъчи повече с работа, а го остави да живее свободно и леко на старини.

Бедният Белчо! Какъв мъченишки изглед имаше и каква кротка душа носеше! Той беше най-едротото животно в селото, бял като пряспа сняг, с големи тъмnobисерни рога, извити над челото му като лира.

Белчо обикновено лежеше в двора, под сайванта, обиколен от грижите на дечурлигата. Ние го чешехме, милвахме, носехме му храна и кичехме рогата му с големи китки. С тях той приличаше на стар сватбар, изглеждаше смешен, но не ни се сърдеше. Тоя стар добряк ни гледаше приятелски с големите си черни очи, толкова спокойни, мили, умни и жални, като че искаше да каже нещо. Ние се взирахме в тях и пихахме приятелски:

– Какво, Белчо? А? Кажу, искаш ли нещо?

Белчо заклащаше глава, въздишаше дълбоко и почваше бавно да преживя с беззъбата си уста.

Ние му давахме много храна. Той вечно ядеше, вечно преживяше и при все това беше страшно мършав. Хълбоците му бяха хлътнали дълбоко, ребрата му се четеха, и кокалите, и плешките, и прешлените на гръбнака му изпъкваха като зъбестите чуки на Стара планина.

Всяка сутрин Белчо ставаше, отърсваше се от сламата, облизваше си натръпналите от лежане места, излизаше изпод сайванта и тръгваше към реката да пие вода. Той вървеше бавно, спокойно, равнодушно и държеше главата си гордо, сякаш съзнаваше великото дело, което е оставил зад себе си. И със своите хлътнали хълбоци, с красивите си рога, на които стоеха нашите китки, с чистотата на космите си, с цялата си едра господарска фигура, той будеше почит и всички се спираха да го гледат.

Белчо отиваше до реката, пиеше вода и пак спокойно, без да погледне настрана, се връщаше на мястото си под сайванта. Привечер той пак излизаше самичък, непоканен и неподкаран от никого, и пак се

връщаше. Той никога не грешеше часовете на тия малки разходки и хората по тях си мереха времето като по часовник.

Лете понякога го пращаме на паша със селските говеда. Но те хо- даха далече по горите, катереха се по баирите и камънаците, а това беше трудно за него. Вечери изоставаше и се връщаше късно. Един път той се изгуби, и баща ми цяла нощ го търси по гората.

Намериха го изостанал и уморен да лежи на един път.

Тогав баща ми реши да изпраща Белчо не вече с говедата, а с телците. Те не ходеха далече, не се завираха по горите и за него нямаше опасност да се загуби.

Първия ден Белчо не иска да върви с тия палави дечурлига и се върна обиден, още неизлязъл от селото. Телчарчето напразно бе се опитало да го откара. Белчо беше му изхвучал така сърдито и така страшно бе си навел рогата към него, че то се уплашило и го оставило. Втория ден пак го изкарахме. Той отиде. Но към обед се върна сърдит и недоволен, с пострадало честолюбие. Телците, тия луди малчугани със завити опашки и волни подскачания, бяха го обидили със своите немирства.

След няколко деня Белчовата упоритост беше победена. Той се покори на съдбата с примирението на мъдрец. Хората излизаха нарочно да го гледат, като тръгва. Когато телците се събереха и тръгнаха сред облак прах, подкарани от телчаря, Белчо се успоредваше с тях и тръгваше отстрана, като учител край децата. От време на време той изхвучаваше към някое немирно теле и му показваше острите си рога.

Сутрин рано, щом Белчо чуеше гласа на телчаря, излизаше из портите и се изпечваше на мегдана с очи, отправени към зеленото поле, над което първите слънчеви лъчи току-що пукаха росните капчици, и дълго гледаше нивята, които е порил, ливадите, дето е работил, дето някога е пасъл като млад и як. Влажните му очи гледаха тъжно, дълго и не можеха да се нагледат. Той въздишаше дълбоко като човек.

Какво ли ставаше в тая безропотна, мълчалива душа!

Веднъж Белчо заболя. Той не излезе из сайванта, не отиде на мегдана да погледне полето, и остана да лежи. Тялото му беше нафуняло, космите настръхналитой трепереше трескаво, очите му гледаха болно, и в тях се четеше мъка. Покрихме го с чул, дадохме му храна, но той не посегна към нея. Дадохме му вода, той потопа ноздрите си, извърна главата си, като че ли отвратен, и изпъшка тежко. Повикахме бързо налбантина, който знаеше да лекува. Той го прегледа внимателно, дърпа го за опашката, тегли му ушите, обръща му клепачите, най-последно му надуха с цев някакъв лютив черен прах в носа и го остави.

Няколко деня Белчо лежа страдащ, съсипан, като не поглеждаше нито храната, нито водата, която му носехме. Той отслабна страшно. Тялото му стана плоско като дъска. Когато почна да яде и да се изправя, той едвам се държеше на краката си.

Един хубав пролетен ден, празник беше, хората се връщаха от черква весели и пременени. В нашата градина бяха нацъфтели старите сливи и бяха се привели една към друга засмени като баби, натруфени за сватба. През нощта беше валяло дъждец. Въздухът беше пресен, небето чисто и ведро. Слънцето бе изскочило над баирите светло, хубаво, празнично, като че бе излязло на черква заедно с хората.

Белчо имаше по-бодър вид. Зарядвани от неговото оздравяване, ние му вързахме на рогата големи пресни китки от млада коприва, иглика и сливов цвят. Изрешихме го, изчистихме го. Той ни гледаше другарски и примижаваше от удоволствие.

По едно време той стана и бавно се отдели от нас. След това тръгна и, като се крепеше с усилие на краката си, излезе из портата се така величествен и хубав, какъвто си беше, само че много слаб. Поискахме да го спрем, но мама ни каза да го оставим да се разходи. Тръгнахме след него.

Белчо се отпрати по пътя към реката. Хората, които не бяха го виждали няколко време, се спираха и казваха:

– Бедният Белчо!

Той спря до малкото мостче, пи вода, стоя дълго и като никога, не се върна обратно дома, а прегази реката и се упъти към близката наша нива, дето се люлееше току-що вретенила ръж, в чиито вълни се обаждаше пъдпъдък и над която играеха малки пеперуди. Белчо спря край нея, погледна я като нещо познато, близко и откъдна няколко стръка трева от синура. После пристъпи един-два пъти и отведнаж се струполи с болна дълбока въздишка. Изплашени, ние припахме да кажем в къщи.

Като се върнахме пак с баща ми, Белчо лежеше мъртъв край нивата, с глава, изопната върху цветистия слог, с очи, отворени широко към синьото небе, жални, мълчаливи и хубави, но вече без поглед.

Така умря тоя стар труженик, тоя мълчалив наш приятел.

Край нивата, която той някога беше орал и край която дойде да сложи уморената си глава, ние погребяхме стария вол в дълбок гроб, както се погребва човек. Над тоя гроб, обиколен с бели камъни, пролети расте разкошна трева.

Местността, дето се намира той самотен покой, хората нарекоха

„Белчов гроб“.

И до днес, когато посещавам селото си, не забравям да се поклоня на два мили гроба – майчиния и Белчовия.

КРАЙ

© Елин Пелин

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5621>]